

Miután külön-külön megszólaltak a hangszerek, azután egymás után lépjenek be, hogy egyre élénkebb, hangosabb erdő legyen!

6. Egy-egy köralakú, 10 Ft-os nagyságú papírlapot kap mindenki! Szúrja át, és húzza fel a középső ujjára! Így a maradék négy ujj a madár szárnya lesz. Ezzel végezzen mozgásokat. Gyors, sietős, lassú, szomorkás mozdulatokat egyaránt. Nevezze el valamelyik madárnak, melynek a hangját is tudja utánozni!

Készítsünk ezeknek a madaraknak megfelelő környezetet! Kétfélet javaslok: erdőt és nádat.

A hullám- vagy csomagolópapírt fektessük a földre, és szabadon választható anyaggal és eszközzel készítsük el a környezetet! (Közben bekapcsolhatjuk a magnót, hogy tetszésük szerint választhassanak a madárhangok közül.)

7. Ha elkészült a rajz, akkor állítsuk függőlegesre! (Pl. székek segítségével is tehetjük.) Kis lyukakat vágjunk rajta, ahol átfér egy gyerek ökle. Felhúzzák a középső ujjukra a madárfejeket, és a választott madárhangokat utánozzák. Párbeszédet is folytathatnak a szomszédjukkal.

Később bekapcsolhatjuk a meghallgatott zeneszámot, és arra tavaszi örömeiket kifejező szalldogálásokat, táncokat, futkározásokat játszhatnak, helyüket is elhagyhatják természetesen. Próbáljanak a zene által diktált ütemre mozogni!

Felhasználható még a Cinege, cinege kismadár c. összeállítás, mely sok népi mondókát tartalmaz, köztük madárhangutánzókat is.

Ezt a foglalkozást első osztályos tanítványaim örömmel játszották végig, talán mások is eredményesen használják!

DR. VARGHA LÁSZLÓ GYULA
Budapest

Az oktatócsomagról

A pedagógia eszközszerébe egy új műfaj lépett be az oktatócsomaggal.

A kezdeti alkalmazása miatt talán nem szükségtelen az oktatócsomag fogalmának értelmezésére röviden kitérni. Mit is nevezhetünk oktatócsomagnak?

Sokan egy bizonyos összeállítást is ezzel az elnevezéssel illetnek, helytelenül.

Oktatócsomagnak nevezünk „az audiovizuális nyomtatott és egyéb tanítási-tanulási anyagok olyan rendszerét, amely egy téma (bármilyen tárgynál) pontosan megfogalmazott tanulási-tanítási céljainak elérésében a tanulók és a tanár munkáját bizonyítottan segíti”. Ezt a meghatározást az Országos Oktatástechnikai Központ által elfogadott definícióból vettem.

Az oktatócsomag eltér a programtól, mert elsősorban nem az egyéni tanulásnak, hanem az osztályban folyó tanári irányításnak az eszköze, amely a tanulók és a tanár munkáját bizonyítottan segíti.

Egy kicsit elemezzük a fenti definíciót. Mit jelent a tanítási-tanulási anyagok rendszere? Az oktatócsomagban elhelyezett anyagok a célrendszer és tartalom kívánalmai szerint didaktikailag, pszichológiailag, a tapasztalatokat figyelembe véve, meghatározott sorrendiségben, a feladatoknak megfelelően – egy jól átgondolt struktúrában – kerülnek feldolgozásra. Tehát maximálisan elő kell segíteni a tantervben és a tematikában előírt célokat. Felesleges elhelyezni az AV-technika minden korszerű használatát igénylő médiumokat, ha az a cél elérését nem szolgálja. Csak olyan információhordozókat helyezzünk el, amikről bebizonyosodott, hogy hatékonyan szol-

gálják az anyag megértését. A rendszer egészének a hatékonyságát kell vizsgálni, és nem az egyes elemeket. Azt is mondtam, hogy az oktatócsomag az audiovizuális, nyomtatott és egyéb tanítási-tanulási anyagok rendszere. Ezt úgy kell értelmeznünk, hogy a hagyományos és a korszerű technika minden eredményét figyelembe vesszük, mielőtt döntenék az oktatócsomagban alkalmazott médiumokról. Itt is a célszerűsége kell törekedni. Pontosan meg kell fogalmazni a célokat. Tudnia kell a team minden tagjának, hogy milyen tevékenységet, milyen szinten, milyen feltételek között kell a tanulóknak végrehajtani. A meghatározás befejező része „a tanár és a tanulók munkáját segíti”, azt jelenti, hogy az oktatócsomag *a tanár és a tanulók közös munkáját feltételezi*, és ez eleve kizárja az annyira egyoldalúan jellemző tanári, előadói szóbeli közlést. Ez még akkor is így van, ha az oktatócsomagnak lesznek olyan részei, amelyek csak a tanárnak vagy csak a tanulóknak szólnak. Ugyanis az oktatócsomag módszere feltételezi a tanulók aktív tevékenységét és az irányításban a tanári önállóságot. Sohasem kell meghatározni szigorúan a feldolgozás menetét, hanem nagy teret lehet biztosítani a tanárnak az alkotáshoz.

A hagyományosan uralkodó előadói módszernél a tanár tekinthető az információ forrásának. Az oktatócsomag alkalmazásakor lényeges változás történik: *a tanár nem az információk forrásaként szerepel, hanem az információk szervezőjeként, a tanulási folyamat tervezőjeként és irányítójaként* tevékenykedik. Ez jelenti a korszerű pedagógiai módszerek bevezetését. Az oktatócsomagok hatékonyságát minden egyes csomag elkészítésénél a kísérleti kipróbálás alkalmával bizonyítani szükséges.

Olyan témákat válasszunk ki oktatócsomag készítésére az általános iskola bármely tárgyában, melynek elsajátításában nehézséget tapasztaltunk, és nem számíthattunk a tanulók tapasztalataira az élet hétköznapjaiból. Figyelmet érdemelnek még: a több tantárgy találkozásánál helyet foglaló anyagok. Az oktatócsomag nagyon alkalmas ezek integrálására.

A tanári útmutató a csomagnak igen fontos része. Feladata az, hogy az önálló tanári munkához megfelelő segítséget nyújtson. Ez segíti az egyes órák felépítésének megtervezésében, továbbá a módszerkombinációk korszerű használatában. Tematikus óratervezés is hasznos itt közölni. Esetleg bibliográfiát is mellékelhetünk.

A tanulói teljesítménymérő eszközök a témazáró ellenőrzésekre szolgáljanak. Itt kapunk visszajelzést, hogy a tanulók az oktatócsomag feldolgozása során a kitűzött célok melyikét, és azt milyen mértékben érték el. (Fel lehet használni az eddigi feladatlapjaink kérdéskészletét is.)

Most pedig rátérek a *médium-rendszer* tömör ismertetésére.

Magáról a kifejezésről annyit, hogy a „médium” szó összefoglaló elnevezése a tanítási-tanulási eszközöknek. Kicsit bővebben, definíciószerűen, így fogalmazhatunk: „A médium az oktatási folyamatba tervezett tananyagot hordozó és közvetítő eszköz – ez lehet személy vagy tárgy –, amelynek általános funkciója az, hogy egy előre meghatározott információt megfelelő módon és formában eljuttasson, közvetítsen a tanulóknak.”

Meg kell jegyezni, hogy *az oktatócsomag csak egy formája a médiumoknak*, pontosabban a tanulási és tanítási eszközök rendszerében mint „egy” médium foglal helyet. Az oktatócsomagot a többi közül feltétlenül kiemeli, hogy *nem egyféle* információhordozó, hanem *komplex jellege van*, mivel nem tulajdonít domináns szerepet egyiknek sem, hanem mindig a leghatékonyabb és legmegfelelőbb információhordozók (tehát többfélék) sorakoznak fel benne. Így megtalálhatók benne: audiovizuális, demonstrációs, nyomtatott anyagok és tanulói kísérleti eszközök, röviden úgynevezett multi-media rendszerek.

A médiumok rendszerét a következőképpen is összefoglalhatjuk

1. *Oktatástechnikai eszközök:* diavetítő, dianéző, filmvetítő, episzkép, epidiaszkóp, írásvetítő, magnetofon, lemezjátszó, televízió, rádió, feleltetőgép, oktatógép, számítógép, regisztráló eszközök, képmagnetofon (fekete-fehér, színes), szinkronizátor, zártlencsés televízió, sokszorosító eszközök, metszetvetítő, mikroszkóp és egyéb laboratóriumi eszközök.

2. *Nyomtatott eszközök:* a) tanári segédletek: módszertani segédkönyvek, tantervek, tanári kézikönyvek, szakkönyvek, folyóiratok, feladatgyűjtemények, szakszótárak, lexikonok, vázlatok fólián, médiumjegyzékek, tantárgyi bibliográfiák; b) tanulói segédletek: jegyzet, tankönyvek, munkalap, programozott tananyag, szótárak, szöveggyűjtemény, cikktömörítvények, feladatlapok, kötelező irodalom, szakfolyóiratok, dolgozat-jegyzetfüzet és egyéb szükséges eszközök. Különböző atlaszok.

3. *Egyéb nyomtatott grafikai eszközök:* fényképek, táblázatok, faliképek, esetleg térképek (kartogramok).

4. *Auditív információ hordozók:* hanglemezek, hangszalagok (rádió vagy esetleg előadás rögzítése).

5. *Vizuális információhordozók:* vetített képek (diafilm, diakép), transzparens (fóliakép), főbb fajtái: önálló, takarásos, kiegészítő, segéd, tömblapos (felmenő) és végül mozgás bemutatására alkalmas transzparens, síkmodellek, némafilm, úgynevezett mozzanatfilmek.

6. *Audiovizuális információhordozók:* televízió, esetleg iskolatelevízió és annak rögzített adásai, képlemez, video-magnetofonszalag, hangosfilm, hangosított dia.

7. *Tanulói kísérleti eszközök:* laboratóriumi eszközök, különböző modellek, manipulációs eszközök, applikációs eszközök, mérlegek, mérőeszközök és egyéb kísérleti eszközök.

8. *Tanári demonstrációs eszközök:* különböző gyűjtemények, preparátumok, metszetek, természeti anyagok-tárgyak, utáztatok, applikációs eszközök, munkatermék, kísérleti eszközök, mérőeszközök és egyéb taneszközök.

9. *Oktatócsomagok: ezt végül említjük – de nem utolsósorban – azzal a céllal, hogy a fentiek közül bármelyik médium képezheti a csomag tartalmát, ha azok szervesen beleilleszkednek a tanár által irányított tanulási folyamatba, a célrendszer és a tartalom kívánalmainak megfelelnek. (Multi-media rendszer.)*

Az oktatócsomag és az általános iskolai tanítási-tanulási folyamat kapcsolatában fontos, hogy a tanárok és a tanulók nehézség nélkül úgy tudják megoldani a javasolt feladatokat, hogy azok eredményes tanuláshoz vezessenek. Az oktatócsomagok tartalmi és kiviteli kipróbálása a bevezetésük előtt elengedhetetlen. *A tanóra menetébe illesztését a tanárnak kell megtalálni.*

Remélem, hogy ezzel az ismertetéssel is közelebb jutottunk az oktatócsomag és a médiumok, vagyis a taneszközök fogalmához. Talán az általános iskola tanárainak az érdeklődését ezzel felkeltettem, és ha utalásszerűen is, de találunk benne a tanítási-tanulási folyamatban hasznosítható ismereteket. Ezek alkalmazásával sokszínűbbé és ezáltal eredményesebbé tehetik tanóráikat, hatása pedig a tanár szerepének módosulásában is kifejezésre jut. Ha készíteni és országosan terjeszteni kívánják az oktatócsomagot, akkor azt a Tanszerjövágható Bizottsággal engedélyeztetni kell.

Az oktatócsomag szervezésére és alkalmazására szolgáló elemek:

